

Déjà vu Paul van der Steen

Wedstrijd in Parijs baarde Nederlands profvoetbal

Stadion Parc des Princes was op 12 maart 1953 even van Oranje. Duizenden naar Parijs afgereisde supporters gaven het Nederlands Elftal na afloop een staande ovatie. Een deel van de fans ging het veld op en nam de spelers op de schouders. De vaderlandse pers reageerde al even euforisch. ‘Eindelijk een winnend elftal’, kopte het *Algemeen Dagblad*. De verslaggever zag een zwakke start en daarna vooral een puike tweede helft waarin Nederland de wedstrijd naar zich toetrok en uiteindelijk met 1-2 van de hoog aangeslagen Fransen won. Deze ploeg was volgens het *AD* ‘twee, drie klassen beter dan het Nederlands amateurelftal, dat gedurende de laatste drie jaar in het veld kwam’.

Het belang van de interland Frankrijk-Nederland van deze vrijdag, een poulewedstrijd op het EK, is op papier

‘Eindelijk een winnend elftal’, kopte het ‘Algemeen Dagblad’

veel groter. De interland van 12 maart 1953 was louter een vriendschappelijke. Toch ging juist deze wedstrijd de geschiedenisboeken in.

Dat heeft onder meer te maken met de aanleiding: de Watersnoodramp die Nederland nog geen anderhalve maand eerder had getroffen. De opbrengst van het treffen (zo’n 120.000 gulden) was bestemd voor het Rampenfonds. Het *Wilhelmus* zorgde meer dan ooit voor kippenvel, zei keeper Frans de Munck, speler van FC Köln en vanwege zijn haarkleur, kleding en katachtige bewegingen ook bekend als ‘De Zwarte Panter’.

Dat hij en andere Nederlandse profs daar stonden, was bijzonder. Voor het officiële Nederlands Elftal mochten alleen amateurs spelen. De discussie over betaald voetbal woedde al enkele decennia, maar de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) moest er niets van hebben.

Het officieuze team liet het in Parijs

aanvankelijk ook niet echt zien. De Fransen namen na 34 minuten de leiding. Na rust kantelde het duel en trok Oranje via doelpunten van Bertus de Harder (speler van Bordeaux) en Bram Appel (van Stade de Reims) alsnog de wedstrijd naar zich toe.

Een afvaardiging van de KNVB, drie officials en aanvoerder van het amateurelftal Abe Lenstra, had de wedstrijd in Parijs met eigen ogen gezien. De Fries moest bij de eerstvolgende bijeenkomst van de technische en keuzecommissie van de bond een verhandeling houden over de interland.

De publieke opinie kende na Frankrijk-Nederland weinig twijfels meer: ook de KNVB moest na de volgens *de Telegraaf* ‘historische overwinning’ een profcompetitie starten en in Oranje dienden ook betaalde spelers een plek te krijgen. De uitslagen van de eerste drie interlands van de nationale ploeg na de benefietwedstrijd in Parijs sterkten de voorstanders in hun mening. Alle drie de potjes, tegen Zwitserland, België en Noorwegen, gingen verloren. Het doelsaldo over die wedstrijden: één doelpunt voor, acht tegen.

Maar de bond hield aanvankelijk vast aan de bestaande visie. De Limburgse bouwondernemer Gied Joosten dacht daar anders over. Hij was als toeschouwer bij de watersnoodwedstrijd geweest en enthousiast over de mogelijkheid van profsport. Op 1 juni 1954 richtte hij de eerste betaaldvoetbalclub van Nederland op, het Geleens Fortuna ’54. Kort daarna zag mede dankzij Joosten de Nederlandse Beroeps Voetbal Bond (NBVB) het licht. In september van dat jaar had die wilde bond genoeg teams bij elkaar voor een eigen competitie.

Omdat die meer voetballers van naam liet zien dan die van de KNVB (een deel van de profs keerde ervoor terug uit het buitenland), zat de bond nu echt met een probleem. De principes gingen uiteindelijk aan de kant. Het achterhoedegevecht werd definitief gestaakt. In november fuseerden de NBVB en de KNVB. De beide bonden beëindigden hun competities. Een nieuw landskampioenschap van Nederland ging onmiddellijk van start. Willem II uit Tilburg was in de zomer van 1955 de eerste betaaldvoetbalclub die kampioen werd.

De benefietwedstrijd voor de slachtoffers van de Watersnoodramp in Parc des Princes, 1953. FOTO ANP

Rik Van de Walle interview

‘Wij willen helemaal geen neutrale universiteit zijn’

De Universiteit Gent koos onlangs ervoor alle banden met Israëlische academische instellingen te verbreken. Waarom maken de Vlamingen zo’n andere keuze dan de Nederlandse universiteiten?

tekst Merijn van Nuland
foto Tessa Kraan

Zie hielden het meer dan een maand vol, de bezetters van de Universiteit Gent. Op 6 mei hadden pro-Palestijnse studenten bezit genomen van het Universiteitsforum, een uit glas en beton opgetrokken blokkendoos die onder meer de grootste collegezaal van de Vlaamse universiteit herbergt. Binnen voltrok zich hetzelfde ritueel dat we ook uit andere studentensteden kennen: tentjes verzezen, spandoeken werden opgehangen en demonstraties georganiseerd.

Tot afgelopen vrijdag. De rechter bepaalde dat het protest – dat lange tijd door de universiteit werd gedoogd – nu echt te veel overlast veroorzaakte, waaronder vandalisme en diefstal. Met een dreigende ontruiming in het vooruitzicht kozen de studenten eieren voor hun geld: ze staakten hun protest en verlieten uit eigen beweging het kampement.

In de tussentijd zagen de actievoerders wel een belangrijke eis ingewilligd. De Universiteit Gent verbreekt namelijk alle institutionele banden met Israëlische universiteiten en onderzoeksinstituten. Daarmee neemt de Vlaamse onderwijsinstelling een beslissing die de Nederlandse universiteiten niet willen nemen. Hoe kwam het zover? Dat wil de Gentse rector Rik Van de Walle wel toelichten.

Hoe gaat uw universiteit om met samenwerkingspartners in het buitenland?

‘We hebben al geruime tijd een mensenrechtencommissie die dit soort samenwerkingen toetst. Dat doen we nooit op het niveau van een heel land, maar altijd per in-

stelling of onderzoeksgroep waarmee we in zee gaan. Met die fijnmazige aanpak zorgen we ervoor dat we niet samenwerken in projecten die de mensenrechten schenden.’

De UGent stelde de afgelopen jaren ook al restricties in voor samenwerkingen met universiteiten in Rusland en Turkije.

Toch verbreekt u in het geval van Israël nu ook samenwerkingen die nauwelijks discutabel lijken, zoals gezamenlijk onderzoek naar duurzame viskwekerijen. Onderzoek dat niets bijdraagt aan het lijden in Gaza.

‘Het klopt dat de specifieke onderzoeksprojecten geen directe schendingen van de mensenrechten veroorzaken. Maar de Israëlische instituten waarmee we in die samenwerkingen zitten, zijn wel sterk verweven met de overheid, het leger en het veiligheidsapparaat. Ondertussen is er sprake van zeer verregaande mensenrechtenschendingen in een oorlog waarvan het einde nog lang niet in zicht is. Met dat in het achterhoofd vonden we het verantwoord en zelfs nodig om strengere eisen te stellen ten aanzien van onze Israëlische partners. Dat wil zeggen: we werken voortaan niet langer samen met een Israëlische instelling als er elders binnen die organisatie wordt bijgedragen aan mensenrechtenschendingen.’

In de praktijk komt dat erop neer dat de Universiteit Gent alle institutionele banden met Israëlische onderzoeksinstituten verbreekt. De universiteit werkt enkel nog samen met een klein aantal bedrijven dat op geen enkele manier is verbonden aan de Israëlische overheid of het leger.

Uw besluit viel tijdens de wekenlange bezetting van het Universiteitsforum. Bent u gewicht voor de eisen van de demonstranten?

‘Zijn wij onder druk bezwaken? Nee, dat is niet het geval. De mensenrechtencommissie heeft een weloverwogen advies geformuleerd, en als rector heb ik dat advies overgenomen. Maar hebben die protestacties impact gehad? Ja, ontegenzeggelijk. Het is een verdienste van de actievoerders dat

Rik Van de Walle:
'De studenten verdienen een pluim op de hoed dat ze hiervoor aandacht vragen'.

dit onderwerp prominent op de agenda staat. En ik gebruik dat woord bewust: een verdienste. De situatie in Gaza is dramatisch, en de studenten verdienen een pluim op de hoed dat ze hier aandacht voor vragen. "Sommige actievoerders zijn overigens nog altijd niet tevreden. Zij willen geen fijnmazige aanpak per instelling, maar een volledige boycot van het land Israël. Daar zal ik mij altijd tegen verzetten. Altijd. Want ik vind het principieel en fundamenteel onjuist om een samenwerking louter stop te zetten op basis van een locatie. Op die eis zullen wij dan ook niet ingaan."

Rik Van de Walle (1970) is sinds 2017 rector van de Universiteit Gent, een ambt waarvoor men in België democratisch wordt gekozen door medewerkers en studenten. De geboren Gentenaar bekleedt daarnaast al sinds 2004 het hoogleraarschap burgerlijk natuurkundig ingenieur, enigszins vergelijkbaar met het Nederlandse vakgebied van de technische natuurkunde.

Zijn besluit is opvallend, al is het maar omdat Nederlandse universiteiten heel andere keuze lijken te maken.

In een recent opiniestuk in *Trouw* lieten de vijftien rectoren weten dat het verbreken van banden met Israëlische instellingen

de uitzondering zal zijn, niet de regel.

De rectoren beriepen zich daarbij op de academische vrijheid. Alleen als Israëlische instellingen niet voldoen aan 'de in het academische ethos verankerde waarden', kan dat reden zijn tot het verbreken van de band. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als er 'geen open en academisch debat' mogelijk is aan de betreffende Israëlische (of Palestijnse) instelling.

Wat vindt u van de opstelling van Nederlandse universiteiten?

Van de Walle lacht even, en antwoordt dan diplomatiek. "Het is niet aan mij om het Nederlandse beleid te beoordelen. Ik kan alleen zeggen dat we het in Gent niet alleen belangrijk vinden om het internationaal en humanitair recht te bestuderen, maar dat we ook in praktische zin willen bijdragen aan de naleving daarvan. Dat is geen eenvoudige opgave. Maar als je jezelf toestaat het op een genuanceerde manier te doen, dan vind ik het wel zeer aan te raden. Niets is zo gemakkelijk om een totale boycot af te kondigen, of om juist helemaal niets te doen. Maar als universiteit moet je durven zeggen dat iets complex is en dienovereenkomstig handelen. Want als wij dat

al niet meer durven, welke maatschappelijke actor dan nog wel?"

Moet wetenschappelijke kennisuitwisseling niet bij uitstek een politiek neutrale bezigheid zijn?

"Weet je, wij willen eigenlijk helemaal geen universiteit zijn die neutraal is in de strikte zin van het woord. Onderzoek naar mensenrechten heeft altijd in het DNA van onze universiteit gezeten. Dan vind ik het ook normaal dat we onze internationale samenwerkingen aan een mensenrechtentoets onderwerpen, en dat we de uitkomsten daarvan naleven."

Uiteindelijk treft uw maatregel ook de individuele Israëlische wetenschapper die onderzoek doet naar duurzame visteelt. Die wordt gestraft voor het beleid van zijn of haar overheid.

"Het is een misvatting dat wij individuen afrekenen op het beleid van de Israëlische overheid. Het gaat ons echt om de institutionele banden, dus de banden die de betreffende universiteit of onderzoeksinstelling heeft met de overheid. Raken we daarbij ook individuele wetenschappers die mischien wel kritisch zijn op hun regering? Ja,

dat is evident. Maar ik moedig UGenters aan om het contact met deze wetenschappers warm te houden. Ze kunnen nog altijd samen wetenschappelijke papers publiceren of conferenties bezoeken. Wat mij betreft blijven die informele lijnen maximaal open."

Wat hoopt u met deze maatregel te bereiken?

"Ik zie ons besluit als een vorm van academische diplomatie. Ik begrijp heus hoe lastig het voor Israëlische universiteiten is om de banden met hun overheid door te knippen. Maar uiteindelijk hopen we dat de Israëlische onderzoeksinstellingen hun beleid bijsturen. Hopelijk zorgt de rustige, serene uitleg van onze standpunten ervoor dat ze hierover gaan nadenken. We nemen een negatieve beslissing die tot iets positiefs moet leiden."

Wat moet er gebeuren voordat u de samenwerking weer herstelt?

"Idealiter zorgt de druk ervoor dat de Israëlische overheid nadenkt over het eigen beleid. Maar als onze Israëlische partners kunnen aantonen dat zij de banden met hun overheid hebben verbroken, dan staat wat mij betreft de weg naar samenwerking weer open. Ook als de Israëlische overheid haar beleid ten aanzien van Gaza niet wijzigt."

Hoe reageren de Israëlische samenwerkingspartners op dit besluit?

"Die zijn daar niet blij mee. Je hoeft geen doctoraalscriptie te hebben geschreven om dat te begrijpen. Ze betreuren onze beslissing. Maar ik betreur die beslissing ook, meer specifiek dat het zover is gekomen dat we die hebben moeten nemen."

Het is niet voor het eerst dat de Universiteit Gent keuzes maakt die opzien baren. Onder aanvoering van Van de Walle voerde de universiteit enkele jaren geleden bijvoorbeeld een radicaal ander beloningssysteem in voor wetenschappers. Daarmee hoopte de universiteit een eind te maken aan de uit de hand gelopen competitiedrang in de academische wereld, waar bijvoorbeeld erg veel belang wordt gehecht aan publicaties in wetenschappelijke toptijdschriften.

Ook in die casus viel het verschil al op tussen de Gentse universiteit en de universiteiten in Nederland. In Nederland werd (en wordt) op symposia en conferenties verhit gediscussieerd over een nieuw systeem voor het 'erkennen en waarderen' van academisch talent. De Universiteit Gent sprak niet alleen over verandering, maar deed het ook.

Uw universiteit heeft ook samenwerkingen met Palestijnse universiteiten. Op de Bir Zeit Universiteit won de studentenfactie van Hamas onlangs de universiteitsverkiezingen. Hoe behandelt u deze samenwerking?

"Op exact dezelfde manier als samenwerkingen met Israëlische partners. Bir Zeit wordt als we speak gescreend, en ik verwacht een advies bij de volgende vergadering van de mensenrechtencommissie. Dat advies zal ik als rector wellicht volgen."

Wat verklaart het verschil in snelheid?

"U insinueert dat we met het ene besluit meer haast maken dan met het ander. Maar dat kun je zo niet stellen. De commissie talmt met geen enkel dossier. Maar zulke beslissingen neem je niet met een vingerknip, daar gaan soms maanden overheen. Ik leg liever uit waarom het wat langer duurt, dan dat het besluit met de botte bijl wordt genomen."